

Сергій Дружинін

аспірант кафедри філософських та соціально-політичних наук
ОРИДУ НАДУ при Президентіві України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ДЕРЖАВНО-ГРОМАДЯНСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ КУЛЬТУРИ

В статті розглядається взаємодія громадського сектору з державою та приватними донорами у контексті державно-громадянського партнерства. Визначено головні елементи побудови громадянського суспільства на основі культурних, економічних та соціальних засадах. Досліджено процес виникнення соціальної структури на основі культурної цінності, визначено поняття культурної цінності у межах науки публічного управління та адміністрування. Досліджено шляхи підвищення стійкості соціальних структур через посередництво культури та філантропічну діяльність.

Ключові слова: державно-громадянське партнерство; громадський сектор; громадянське суспільство; держава; культура; культурна цінність; соціальна група; соціальна система; філантропія.

Serhii Druzhynin

PhD student of Humanitarian and Socio-Political Sciences Chair,
ORIPA NAPA under the President of Ukraine

CONCEPTUAL APPROACHES TO THE PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE FIELD OF CULTURE

The article considers the interaction of the public sector with the state and private donors in the context of public-private partnership. The main elements of building a civil society based on cultural, economic and social principles are identified. The process of emergence of social structure on the basis of cultural value is investigated, the concept of cultural value within the science of public administration and administration is defined. Ways to increase the stability of social structures through the mediation of culture and philanthropic activities have been studied. Given the globalization, European integration processes and the influence of international actors on the formation of civil society in Ukraine, three main elements of building civil society were identified, which should be addressed by public authorities and civil society in shaping policies for sustainable public sector.

The first main element that should be taken into account in the formation of state policy on civil society institutions is the interaction or partnership of the state and public sectors in creating narratives for the organization of a stable social system of the state through culture. The second main element that should be taken into account when promoting public policy is the connection of civic consciousness, which is formalized through civil society organizations and the stability of the state system. The third key element in building civil society in relation to cultural policy was economic efficiency. Thus, in formulating public sector development policy, public authorities and civil society representatives should rely on three main elements of building civil society: economic efficiency indicators, connections of civic consciousness and most importantly - cultural value, which is defined as an object endowed with symbolic meaning, a commitment to which was shown by a social group or system. The article shows how social structures are strengthened through cultural mediation and philanthropic activities. In the future, it is necessary to develop legislative initiatives in the field of public-private partnership. Models of philanthropic activity in the legislative field of foreign countries need further research.

Key words: public-private partnership; public sector; civil society; state; culture; cultural value; social group; social system; philanthropy.

Постановка
проблеми

До питань розвитку взаємодії громадянського суспільства науковці звертаються все частіше, оскільки глобальні трансформаційні процеси у структурі суспільних відносин спонукають до виникнення нових шляхів вирішення проблем.

За останні десятиліття громадянське суспільство пережило багаті зміни. Слідом за періодом стрімкого зростання масштабів досліджень, і спираючись на зростаючі політичні очікування, ресурси, потенціал, минуле десятиліття призвело до виникнення нового середовища для організацій громадянського суспільства. Спостерігається все більший вплив громадянського суспільства на прийняття рішень щодо векторів розвитку суспільства та на демократизаційні процеси.

Аналіз
останніх
досліджень
і публікацій

Аналізуючи роботи попередніх років можна прослідкувати те, що до проблем взаємодії громадянського суспільства та державного сектору зверталась велика кількість науковців та філософів. Роботи можливо класифікувати по точці дотику досліджуваного об'єкту з проблемами громадянського суспільства.

В українському науковому середовищі правові аспекти взаємодії громадянського суспільства та держави досліджували М. В. Денисюк, С. В. Ковальчук, В. В. Новак, О. О. Томкіна, А. М. Шинкарьов; філософські та теоретичні аспекти досліджували М. Беззуб'як, О. С. Лотюк, А. О. Рибалкін; соціологічні

© Дружинін С. С., 2021.

аспекти досліджували О. В. Олійник, Л. Ф. Фостер; управлінські аспекти – О. О. Бабінова, Т. О. Бутирська, Т. В. Бельська, О. А. Дегтяр, В. С. Папуша, Л. М. Родченко, С. В. Сімак, С. В. Степаненко, Л. М. Усаченко. Все частіше науковці почали приділяти увагу взаємодії громадянського та державного секторів у контексті євроінтеграційних та глобалізаційних процесів (Г. С. Агафонова, В. В. Бутко, І. В. Іголін, О. В. Карчевська, Я. С. Рябухіна, О. В. Степанова, О. М. Штиршов, В. М. Ємельянов).

Мета

Прослідкувати виникнення соціальної структури та принципи взаємодії соціальних структур з приватними донорами та державою у контексті державно-громадянського партнерства.

Виклад
основного
матеріалу

Досліджуючи механізми взаємодії громадянського суспільства та держави, Є. О. Романенко та І. В. Жукова звертають увагу на те, що обов'язковими компонентами взаємодії є наявність демократичного законодавства, поділ влади, діяльність легальної опозиції та громадсько-політичний плюралізм [15]. Існує декілька інструментів, при використанні яких організації громадянського суспільства можуть досягнути своїх цілей. Першим інструментом є те, що учасники громадянського суспільства можуть вплинути на переговори на етапі формування політики, формалізуючи суспільні уподобання та регулюючи ці уподобання як соціальну силу, здатну змінити політичні рішення [9]. Але якщо уряди не реагують на внески учасників дискусій зі сторони організації громадянського суспільства, тоді суб'єкти громадянського суспільства будуть прагнути тиснути на уряди, організуючи діяльність з метою впливу на формування політики (агітація, масові акції протесту, використання ЗМІ для підвищення обізнаності) [14]. Проте, останні дослідження виявили, що учасники громадянського суспільства, які беруть участь у переговорах, мають високий рівень можливостей [16] та висловлюють однорідні погляди через такі дисциплінуючі процеси як досягнення консенсусу, професіоналізація та обмеження протестів [8].

У своїх дослідженнях Paul Gready та Simon Robins [13] надають типологізацію взаємодії громадянського суспільства з державним сектором у сфері реалізації правосуддя. Зокрема у дослідженні соціальних рухів у період «перехідної справедливості» вчені зазначають важливий для нашого дослідження аспект існування стійкого громадянського суспільства. Так, типологія справедливості громадянського суспільства у перехідний період є порівняльною перевагою, дискурсом, що походить від розвитку, і передбачає, що організації громадянського суспільства краще виконують певні ролі, ніж держава, особливо там, де державні функції слабкі. Громадські організації своєю діяльністю можуть заповнювати прогалини, спричинені непрацездатністю та несправедливістю надання послуг, реагувати на можливості гнучкіше та ефективніше, ніж бюрократичні структури, та сприяти легітимності, участі та стійкості. Також, одна з типологій розглядає громадянське суспільство в транснаціональному контексті. У дослідженнях ставиться акцент на те, що тоді, коли місцеві актори, зазвичай організації громадянського

суспільства, зіштовхуються з ворожою або не реагуючою державою, то вони звертаються до донорів, які висловлюють підтримку цінностям цієї організації. Дослідники також роблять акцент на формуванні стійких організацій громадянського суспільства, які впливають на прийняття рішень урядами, на противагу протестній діяльності. Звертаючи увагу на те, що протестні рухи не змінили умов основних дебатів щодо системних політичних та економічних питань, приходимо до висновку, що лише стійке громадянське суспільство може забезпечити концептуалізацію та переосмислення поняття справедливості щодо суспільства загалом.

Отже, використовуючи більш ефективні методи для організацій громадянського суспільства можливим стає досягнення більш високих цілей у реалізації власної політики та політики частини громадянського суспільства, погляди якої формалізує організація. Розвинуте громадянське суспільство із інституціоналізованими організаціями громадянського суспільства є запорукою стійкості соціальної та політичної систем країни. Велику роль у створенні та підтриманні громадських організацій відіграють міжнародні донори, використовуючи ресурси яких, можливим стає створення тієї чи іншої громадської організації. За останніми дослідженнями спостерігається зростання кількості ініціатив, пов'язаних з ЄС (з 2014 року). Актори встановлюють зв'язки, які в основному спрямовані на сприяння інформації та освіти громадян. Зовсім недавно вони беруть участь у моніторингу реформ та змін політики, пов'язаних з Угодою про асоціацію з ЄС. За даними картування зв'язків організації громадянського суспільства України та ЄС, можливим є виокремлення декількох напрямків взаємодії, зокрема: у сфері освіти; сфері сприяння бізнесу; ініціативи спрямовані на збір, аналіз та надання інформації; аналітичні центри із досліджень та пропаганди політики; пропагування прав громадян та контроль прогресу демократичних реформ. Важливим кейсом із співробітництва з ЄС у рамках партнерства в культурному секторі є проект «Культура та креативність». Ця програма стосується транскордонного співробітництва з метою посилення інституцій громадянського суспільства у сфері культури у 2014–2020 роках. Через надання грантів місцевим організаціям метою стала активізація культурних дій в країнах Східного партнерства. Основним напрямком роботи було сприяння бізнесу та підприємству в туристичному та культурному секторах. Проте, дослідники вказують на слабкі сторони організацій громадянського суспільства як в Україні, так і в інших країнах Східного партнерства. Серед проблемних сторін: обмеження мережі охоплення населення організацією громадянського суспільства та низька підтримка суспільством [18].

За даними досліджень впливу міжнародних акторів на розвиток громадянського суспільства в Україні, важливим є вплив Російської федерації на формування наративів у контексті формалізації ідей громадянських ініціатив. Проте, вплив Російської федерації діє в іншій, відмінній від ЄС, площині. Організації транснаціонального співробітництва України та Російської федерації зосереджені у сфері пропаганди російської мови, культурного обміну (в музиці чи літературі), спільній історії та можливостями отримання громадянами вищої освіти [10]. Тут ми можемо спостерігати відмінності у цілях

та засобах взаємодії. На відміну від громадських ініціатив ЄС, засоби громадських ініціатив РФ направлені на «сили м'якої дії» та історичну пам'ять про спільне минуле, яке засноване на культурному фундаменті. З огляду на це виникає питання про самоідентифікацію та прихильність громадянського суспільства України до наративів, які транслюються сторонами впливу, адже у минулому саме культурні аспекти взаємодії мали вагомий вплив на розвиток українського суспільства у контексті формування загальноукраїнської ідентичності [3].

Важливою віхою існування сталої соціальної системи є наявність достатньої кількості організацій громадянського суспільства, які формалізують не тільки економічні чи побутові потреби членів соціальної групи, але і сподівання членів цієї групи до самовираження та самоідентифікації. Як зазначає Н. Ю. Кравченко: «структура організацій громадянського суспільства відображає соціокультурну сферу суспільства, в якій існують організації» [1]. Важко не погодитись із цим твердженням, адже центром соціальної групи чи системи є культурна цінність, яка має вплив на всіх членів цієї групи. Тобто, соціальна група, культурна група чи організація громадянського суспільства функціонують за однаковими правилами, оскільки центри організаційної структури цих явищ ідентичні.

З огляду на глобалізаційні, євроінтеграційні процеси та вплив міжнародних акторів на формування структури громадянського суспільства в Україні, варто виокремити три головні елементи побудови громадянського суспільства, до яких мають звернутись органи публічної влади та представники громадянського суспільства при формуванні політики щодо розвитку стійкого громадського сектору.

Першим головним елементом, який варто взяти до уваги при формуванні державної політики щодо інститутів громадянського суспільства, є взаємодія, або партнерство державного та громадського секторів у створенні наративів щодо організації стійкої соціальної системи держави через посередництво культури.

Вище вже зазначалось, що центром соціальної групи чи системи є культурна цінність. Змоделюємо процес виникнення культурної цінності. Припустимо, що у полі зору соціальної групи виник об'єкт N. Цей об'єкт не був наданий соціальній групі через традицію. Члени соціальної групи мають визначити, чи є цей об'єкт вагомим для групи (чи буде він корисний). Як зазначає Т. Парсонс «зацікавленість <...> – фундамент системи соціальних цінностей» [2, с. 712]. Проявивши зацікавленість до об'єкта N, члени соціальної групи визначають критерії оцінки. У цьому випадку, коли об'єкт N виступає як можлива культурна цінність, критеріями оцінки постають моральні принципи та стандарти членів соціальної групи, які були набуті раніше. При співпадінні стандартів соціальної групи та якостей об'єкта N, соціальна група виражає прихильність до цього об'єкта. Варто зазначити, що із плином часу практична корисність об'єкта втрачається, і він набуває символічного значення, оскільки «центральне місце займає значення, а не емпіричні властивості об'єкта» [2, с. 709]. Прийняття об'єкта за культурну цінність визначається також за критерієм придатності традицій для вирішення проблем сьогодення. Таким чином, виражаючи прихильність до об'єкта, соціальна

група ставить його наріжним каменем існування групи (об'єкт стає частиною соціальної групи/соціальної системи). Т. Парсонс вважає, що «при наявності об'єктів загальної поваги встановлюються міцні зв'язки в організації колективу» [2, с. 709]. Признання об'єкта частиною культурної системи цінностей є вагомою причиною вважати його частиною системи контролю поведінки членів соціальної групи.

Таким чином, культурну цінність можна визначити як об'єкт, наділений символічним значенням, прихильність до якого проявила соціальна група чи система.

Беручи до уваги те, що центром організації громадянського суспільства, як і будь якої соціальної групи, є така культурна цінність, ми можемо прийти до висновку, що культура є одним із важелів впливу на формування громадянського суспільства через створення організацій громадянського суспільства, які спеціалізуються на розвитку та збереженні культури.

З огляду на зазначений вище транснаціональний вплив на формування громадянського суспільства в Україні через «сили м'якої дії», стає актуальнішим створення стійкої мережі організацій громадянського суспільства, яка буде відображати та зберігати культурне різноманіття держави.

Другим головним елементом, який варто взяти до уваги при просуванні державної політики, є зв'язок громадянської свідомості, яка формалізується через організації громадянського суспільства та стійкості державної системи. Досліджуючи цей аспект, У. Норбеков говорить про те, що громадянська свідомість все частіше стає активним фактором соціальних змін та є інструментом, що прискорює всю систему соціального розвитку, самосвідомості та підтримки суспільства, а також спонукає людей до активних громадянських дій [12]. При формуванні політики щодо розвитку громадського сектору органам публічної влади варто звернути увагу на те, що громадянська свідомість формується у тих випадках, коли наративи, створені громадянським суспільством, формалізовані у публічній політиці. Звідси – стійкість державної системи напряму залежить від стійкості громадянського суспільства та налагодженого партнерства між цими двома секторами. Беручи до уваги те, що центром будь якої соціальної системи чи організації громадянського суспільства є культурна цінність, яка є об'єктом визнання членів цієї системи, як ми зазначали вище, можливим є висновок про те, що запорукою стійкості держави та існування громадянської свідомості членів суспільства є наявність генералізованої культурної цінності, яка напряму стоюється оціночного комплексу кожної соціальної групи, що складають суспільство.

Третім головним елементом побудови громадянського суспільства у зв'язку із культурною політикою є економічні показники ефективності. Невдача держави в реалізації рівня добробуту – це вплив орієнтації політики, яка більше відповідає потребам ринку. Розвиток парадигми надає більше пріоритетів економічному зростанню, підтримуючи нестабільну соціальну структуру. Соціальні проблеми виникають як наслідки відчуження деяких соціальних груп від економічного зростання. Проте, багато благодійних організацій вирішують соціальні проблеми, надаючи добробут найбільш маргінальним групам суспільства. Це відбувається, коли різні соціальні, економічні та політичні проблеми за-

охочують суспільство до участі у формі колективних соціальних дій. Часто організації громадянського суспільства заміщують чи тимчасово виконують функції держави. В економічній літературі наголошується на категоріях, пов'язаних з альтруїзмом, психологічними ефектами та витратами і вигодами [5; 11].

У цьому аспекті дослідження зосереджені на взаємодії між окремими донорами, благодійними організаціями, організаціями громадянського суспільства та урядами.

На думку науковців [17], існує три різновиди реакції суспільства на політику держави щодо вирішення добробуту суспільства при формалізації соціальних груп в організації громадянського суспільства. Перша – організація, яка орієнтована на обслуговування. Ці організації забезпечують коротко- або довгострокову допомогу. Друга – організації, які орієнтовані на розвиток. Це організації, які намагаються розвивати суспільство поза структурою уряду, залучаючи колективи людей до викорінення соціальних проблем на мікрорівні (особистості та громади). Третя – організації, які орієнтовані на рух. У випадку формалізації соціальної групи організація проводить зусилля щодо колективної обізнаності для досягнення зміни структури в соціальній, економічній та політичній сферах. Аналізуючи моделі поведінки суспільства при виникненні кризових ситуацій та реакції соціальних груп на політику державних органів, можливим є висновок про те, що організації громадянського суспільства (у цьому випадку також філантропічні установи) відіграють стратегічну роль у подоланні бідності за допомогою діяльності, яка реалізується як розширення прав і можливостей, так і за допомогою політики, що стосується владних повноважень.

Проте, при вивченні причин, за якими приватні донори та організації стають рушіями соціального розвитку, науковим середовищем були створені моделі функціонування благодійності як явища. Перший напрямок вивчає, чому люди займаються благодійною діяльністю. Стандартне припущення полягає в тому, що економічні агенти максимізують свою корисність за умови бюджетних обмежень. Спочатку благодійні дари моделювались як такі, що виникають із чистого альтруїзму в середовищі, в якому немає внутрішньої чи зовнішньої винагороди за участь у благодійній діяльності [6; 7]. Але альтернативний клас моделей передбачає, що люди вступають у «нечистий» альтруїзм і отримують пряму корисність (приватне благо) від своєї благодійної діяльності [4]. Відповідно до цих типів моделей, люди приймають рішення щодо своєї благодійної діяльності, порівнюючи грошові витрати на дарування та їхні психологічні вигоди. Оскільки звільнення від оподаткування зменшує грошові витрати на давання, за інших рівних умов донори збільшують благодійну діяльність.

Висновки

Отже, при формуванні політики розвитку громадського сектору органи публічної влади та представники громадянського суспільства мають спиратись на три головні елементи побудови громадянського суспільства: економічні показники ефективності, зв'язки громадянської свідомості та найголовніший – культурну цінність, яка визначається як об'єкт, наділений символічним значенням, прихильність до

якого проявила соціальна група чи система. У статті показано, яким чином зміцнюються соціальні структури через посередництво культури та філантропічну діяльність. У перспективі є необхідним напрацювання законодавчих ініціатив у сфері державно-громадянського партнерства. Подальшого дослідження потребують моделі реалізації філантропічної діяльності в законодавчому полі зарубіжних країн.

Література.

1. Кравченко Н. Ю. Особливості організаційної культури в громадському секторі українського суспільства в умовах демократичного транзиту: соціологічний аналіз. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2019. Т. 22. № 6. С. 69–77.
2. Парсонс Т. О социальных системах / под ред. В. Ф. Чесноковой и С. А. Белановского. Москва: Академический Проект, 2002. 832 с.
3. Здіорук С. І., Яблонський В. М., Токман В. В. та ін. Україна та проект «русского мира»: аналіз. доп. / за ред. В. М. Яблонського та С. І. Здіорука. Сер. «Гуманітарний розвиток». Вип. 1. Київ: НІСД, 2014. 80 с.
4. Andreoni, J. (1988). Privately provided public goods in a large economy: the limits of altruism. *Journal of public Economics*. 35 (1), 57–73.
5. Andreoni, J. (2015). *The Economics of Philanthropy and Fundraising*. Edward Elgar Publishing.
6. Andreoni, J. and A. A. Payne (2013). Charitable giving. *Handbook of public economics*. 5, 1–50.
7. Bergstrom, T., L. Blume, and H. Varian (1986). On the private provision of public goods. *Journal of public economics*. 29 (1), 25–49.
8. Corson, C, Brady, B, Zuber, A, et al. (2015) The right to resist: Disciplining civil society at Rio+ 20. *The Journal of Peasant Studies* 42(3–4): 859–878.]
9. Fraser, N (2007) Transnationalizing the public sphere. On the legitimacy and efficacy of public opinion in a post-Westphalian world. *Theory, Culture and Society*. 24(4): 7–30.
10. Honorata Mazepus, Antoaneta Dimitrova, Matthew Frear, Tatsiana Chulitskaya, Oleksandra Keudel, Nina Onopriychuk & Natallia Rabava (2021). Civil society and external actors: how linkages with the EU and Russia interact with socio-political orders in Belarus and Ukraine. *East European Politics*. 37:1, 43-64, DOI: 10.1080/21599165.2021.1873780.
11. List, J. A. (2011). The market for charitable giving. *The Journal of Economic Perspectives* 25 (2), 157–180.
12. Norbekov, Umid (2020). Civic consciousness as an important element in the formation of civil society. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*. Vol. 2020: Iss. 1, Article 46.
13. Paul Gready & Simon Robins (2017) Rethinking civil society and transitional justice: lessons from social movements and 'new' civil society. *The International Journal of Human Rights*. 21:7. 956-975, DOI: 10.1080/13642987.2017.1313237
14. Rietig, K (2011) Public Pressure Versus Lobbying. How Do Environmental NGOs Matter Most in Climate Negotiations? Working Paper No. 79. London: London School of Economics and Political Science.
15. Romanenko Yevhen Oleksandrovych and Zhykova Irina Vitalievna. «Peculiarities of cooperation of the European Union in the framework partnership civil

society development programs» Публічне урядування, no. 2(22), 2020. Pp. 191–201.

16. Sénit, CA, Biermann, F, Kalfagianni, A (2017) The representativeness of global deliberation: A critical assessment of civil society consultations for sustainable development. *Global Policy* 8(1): 62–72.

17. Suharso, Putut, Sarbini Sarbini, and Dicky Sumarsono. The Philanthropy Culture in the Local Area: The Role Study of Philanthropy Institution after the Termination of PNPM in Boyolali Regency. E3S Web of Conferences. Vol. 68. EDP Sciences, 2018.

18. Valenza, Domenico & Trobbiani, Riccardo. (2019). EU's civil society bias in the Neighbourhood: a case study on culture. *EUROPEAN JOURNAL OF CULTURAL MANAGEMENT & POLICY*. Vol. 9, Issue 2, 2019.

References.

1. Kravchenko N. Yu. Osoblyvosti orhanizatsiinoi kultury v hromadskomu sektori ukrainskoho suspilstva v umovakh demokratychnoho tranzytu: sotsiologichnyi analiz. *Naukovo-teoretychnyi almanakh «Hrani»*. 2019. T. 22. № 6. S. 69–77.

2. Parsons T. O sotsyalnykh systemakh / pod red. V. F. Chesnokovoi y S. A. Belanovskoho. Moskva: Akademicheskyyi Proekt, 2002. 832 s.

3. Zdioruk S. I., Yablonskyi V. M., Tokman V. V. ta in. Ukraina ta proekt «russkoho myra»: analit. dop. / za red. V. M. Yablonskoho ta S. I. Zdioruka. *Ser. «Humanitarnyi rozvytok»*. Vyp. 1. Kyiv: NISD, 2014. 80 s.

4. Andreoni, J. (1988). Privately provided public goods in a large economy: the limits of altruism. *Journal of public Economics*. 35 (1), 57–73.

5. Andreoni, J. (2015). *The Economics of Philanthropy and Fundraising*. Edward Elgar Publishing.

6. Andreoni, J. and A. A. Payne (2013). Charitable giving. *Handbook of public economics*. 5, 1–50.

7. Bergstrom, T., L. Blume, and H. Varian (1986). On the private provision of public goods. *Journal of public economics* 29 (1), 25–49.

8. Corson, C, Brady, B, Zuber, A, et al. (2015) The right to resist: Disciplining civil society at Rio+ 20. *The Journal of Peasant Studies*. 42(3 4): 859–878.]

9. Fraser, N (2007) Transnationalizing the public sphere. On the legitimacy and efficacy of public opinion in a post-Westphalian world. *Theory. Culture and Society* 24(4): 7–30.

10. Honorata Mazepus, Antoaneta Dimitrova, Matthew Frear, Tatsiana Chulitskaya, Oleksandra Keudel, Nina Onopriychuk & Natallia Rabava (2021) Civil society and external actors: how linkages with the EU and Russia interact with socio-political orders in Belarus and Ukraine. *East European Politics*. 37:1, 43-64, DOI: 10.1080/21599165.2021.1873780.

11. List, J. A. (2011). The market for charitable giving. *The Journal of Economic Perspectives* 25 (2), 157–180.

12. Norbekov, Umid (2020). Civic consciousness as an important element in the formation of civil society. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*. Vol. 2020: Iss. 1, Article 46.

13. Paul Gready & Simon Robins (2017) Rethinking civil society and transitional justice: lessons from social movements and 'new civil society'. *The International Journal of Human Rights*, 21:7. 956-975, DOI: 10.1080/13642987.2017.1313237

14. Rietig, K (2011) Public Pressure Versus Lobbying. How Do Environmental NGOs Matter Most in Climate Negotiations? Working Paper No. 79. London: London School of Economics and Political Science.

15. Romanenko Yevhen Oleksandrovych and Zhykova Irina Vitalievna. Peculiarities of cooperation of the European Union in the framework partnership civil society development programs. *Publichne uriaduvannia*, no. 2(22), 2020. Pp. 191–201.

16. Sénit, CA, Biermann, F, Kalfagianni, A (2017) The representativeness of global deliberation: A critical assessment of civil society consultations for sustainable development. *Global Policy* 8(1): 62–72.

17. Suharso, Putut, Sarbini Sarbini, and Dicky Sumarsono. «The Philanthropy Culture in the Local Area: The Role Study of Philanthropy Institution after the Termination of PNPM in Boyolali Regency» E3S Web of Conferences. Vol. 68. EDP Sciences, 2018.

18. Valenza, Domenico & Trobbiani, Riccardo. (2019). EU's civil society bias in the Neighbourhood: a case study on culture. *EUROPEAN JOURNAL OF CULTURAL MANAGEMENT & POLICY*. Vol. 9, Issue 2, 2019.